

Repere. Coordonate. Subspații vectoriale

Preliminarii

$(V, +, \cdot) / \mathbb{K}$ spațiu vect., $S \subset V$ subm. $\neq \emptyset$

• S este sistem liniar independent (SLI) \Leftrightarrow

$$\left[\begin{array}{l} \forall x_1, \dots, x_n \in S \\ \forall a_1, \dots, a_n \in \mathbb{K} : a_1 x_1 + \dots + a_n x_n = 0_V \Rightarrow a_1 = \dots = a_n = 0_{\mathbb{K}} \end{array} \right]$$

• S este sistem liniar dependent (SLD) \Leftrightarrow

$$\left[\begin{array}{l} \exists x_1, \dots, x_n \in S \\ \exists a_1, \dots, a_n \in \mathbb{K}, \text{ nu toți nuli } \text{ aî } a_1 x_1 + \dots + a_n x_n = 0_V \end{array} \right]$$

• S este sistem de generatori (SG) $\Leftrightarrow V = \langle S \rangle$

i.e. $\forall x \in V, \exists x_1, \dots, x_n \in S \text{ aî } x = a_1 x_1 + \dots + a_n x_n.$
 $\exists a_1, \dots, a_n \in \mathbb{K}$

Dacă S este finit, atunci V s.n. finit generat

• S este bază \Leftrightarrow 1) S este SLI
 2) S este SG.

(T) $(V, +, \cdot) / \mathbb{K}$ sp. vect. f. generat

$$B_1, B_2 \text{ baze} \Rightarrow |B_1| = |B_2| = n = \dim_{\mathbb{K}} V.$$

$$n = \text{nr. max de vect SLI}$$

$$= \text{nr. min de vect SG.}$$

• \forall SLI se poate extinde la o bază

• Din \forall SG se poate extrage o bază

OBS $(V, +, \cdot) / \mathbb{K}$ n -dim, $B = \{v_1, \dots, v_n\}$

$$B \text{ este bază} \Leftrightarrow B \text{ este SLI} \Leftrightarrow B \text{ este SG}$$

-2-

Def $(V, +, \cdot)_{/\mathbb{K}}$ sp. vect. f. generat, $\dim_{\mathbb{K}} V = n$.

Fre. $R = \{e_1, \dots, e_n\}$ bază

R s.n. reper $\Leftrightarrow R$ este o bază ordonată

Prop Fre $(V, +, \cdot)_{/\mathbb{K}}$ sp. vect. n -dim și $R = \{e_1, \dots, e_n\}$ un reper în V .

$\Rightarrow \forall x \in V, \exists! (x_1, \dots, x_n) \in \mathbb{K}^n$ (coordonatele sau componentele lui x în raport cu R)

$$\text{ai } x = \sum_{i=1}^n x_i e_i$$

Dem. $V = \langle R \rangle$

$\forall x \in V, \exists x_1, \dots, x_n \in \mathbb{K}$ ai $x = x_1 e_1 + \dots + x_n e_n$.

Pp. prini absurd că $\exists x'_1, \dots, x'_n \in \mathbb{K}$ ai $x = x'_1 e_1 + \dots + x'_n e_n$

$$\Rightarrow \sum_{i=1}^n x_i e_i = \sum_{i=1}^n x'_i e_i \Rightarrow \sum_{i=1}^n (x_i - x'_i) e_i = 0 \xRightarrow{\text{Re SI}}$$

$$\Rightarrow x_i - x'_i = 0, \forall i = \overline{1, n}$$

Modificarea coordonatelor la schimbarea reperului

$$R = \{e_1, \dots, e_n\} \xrightarrow{A} R' = \{e'_1, \dots, e'_n\} \text{ repere,}$$

$A = (a_{ij})_{i,j=\overline{1,n}}$ matricea de trecere de la R la R'

$$e'_i = \sum_{j=1}^n a_{ji} e_j, \forall i = \overline{1, n}$$

$$x = \sum_{i=1}^n x'_i e'_i = \sum_{i=1}^n x'_i \sum_{j=1}^n a_{ji} e_j = \sum_{j=1}^n \left(\sum_{i=1}^n a_{ji} x'_i \right) e_j$$

$$x = \sum_{j=1}^n (x_j) e_j \Rightarrow x_j = \sum_{i=1}^n a_{ji} x'_i, \forall j = \overline{1, n}$$

$$X = AX', \quad X = \begin{pmatrix} x_1 \\ \vdots \\ x_n \end{pmatrix}, \quad X' = \begin{pmatrix} x'_1 \\ \vdots \\ x'_n \end{pmatrix}$$

-4-

Rangul nu depinde de reperul ales

$$\mathcal{R} = \{e_1, \dots, e_n\} \xrightarrow{A} \mathcal{R}' = \{e'_1, \dots, e'_m\} \text{ repere.}$$

$$\begin{aligned} v_i &= \sum_{k=1}^m v'_{ki} e'_k = \sum_{k=1}^m v'_{ki} \left(\sum_{j=1}^n a_{jk} e_j \right) = \\ &= \sum_{j=1}^n \left(\sum_{k=1}^m a_{jk} v'_{ki} \right) e_j \end{aligned} \quad \left. \vphantom{\sum_{j=1}^n} \right\} \Rightarrow v_{ji} = \sum_{k=1}^m a_{jk} v'_{ki} \quad \forall j=1, \dots, n$$

$$v_i = \sum_{j=1}^n v_{ji} e_j$$

$$C = (v_{ji})_{\substack{j=1, \dots, n \\ i=1, \dots, m}}; \quad C' = (v'_{ki})_{\substack{k=1, \dots, m \\ i=1, \dots, m}}$$

$$\left. \begin{aligned} C &= AC' \\ \text{dar } A &\in GL(m, \mathbb{K}) \end{aligned} \right\} \Rightarrow \text{rg } C = \text{rg}(AC') = \text{rg } C'$$

Exemplu $(\mathbb{R}^2_{1+1})/\mathbb{R}$, $\mathcal{R}_0 = \{e_1 = (1, 0), e_2 = (0, 1)\}$ reperul canonic
 Fie $\mathcal{R}' = \{e'_1 = (2, 1), e'_2 = (3, 0)\}$

a) \mathcal{R}' este reper în \mathbb{R}^2

b) $\mathcal{R}_0 \xrightarrow{A} \mathcal{R}', \quad \mathcal{R}' \xrightarrow{B} \mathcal{R}_0 \quad A, B = ?$

c) Fie $x = (1, 2)$

Să se afle coordonatele lui x în raport cu $\mathcal{R}_0, \mathcal{R}'$.

SOL

a) $e'_1 = (2, 1) = (2, 0) + (0, 1) = 2e_1 + e_2$ $A = \begin{pmatrix} 2 & 3 \\ 1 & 0 \end{pmatrix}$
 $e'_2 = (3, 0) = 3e_1 + 0e_2$

$$\left. \begin{aligned} \text{rg } A &= 2 = \max \\ \dim_{\mathbb{R}} \mathbb{R}^2 &= 2 = |\mathcal{R}'| \end{aligned} \right\} \Rightarrow \mathcal{R}' \text{ este reper}$$

$$\mathcal{R}_0 \xrightarrow{A} \mathcal{R}', \quad \mathcal{R}' \xrightarrow{A^{-1}} \mathcal{R}_0$$

$$\det A = -3; \quad A^T = \begin{pmatrix} 2 & 1 \\ 3 & 0 \end{pmatrix}, \quad A^* = \begin{pmatrix} 0 & -3 \\ -1 & 2 \end{pmatrix}, \quad A^{-1} = \begin{pmatrix} 0 & 1 \\ \frac{1}{3} & -\frac{2}{3} \end{pmatrix}$$

$$x = (1, 2) = (1, 0) + (0, 2) = e_1 + 2e_2.$$

$(1, 2)$ coordonatele lui x în rap cu R_0 .

$$X' = A^{-1}X \Rightarrow \begin{pmatrix} x_1' \\ x_2' \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 & 1 \\ \frac{1}{3} & -\frac{2}{3} \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 1 \\ 2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 2 \\ -1 \end{pmatrix}$$

Verificare

$$(1, 2) = x_1'(2, 1) + x_2'(3, 0) = (2x_1' + 3x_2', x_1')$$

$$\begin{cases} 2x_1' + 3x_2' = 1 \\ x_1' = 2 \end{cases} \Rightarrow x_2' = \frac{1}{3}(1 - 4) = -1$$

$$(x_1', x_2') = (2, -1)$$

OBS $R'' = \{e_2', e_1'\}$
coord. lui x în rap cu R'' sunt $(-1, 2)$

Operații cu subspații vectoriale

$(V_1 + i \cdot)$ sp. vect, $V' \subset V$ subm. nevidă

$$V' \subset V \text{ subspațiu vectorial} \Leftrightarrow \begin{cases} \forall x, y \in V' : ax + by \in V' \\ \forall a, b \in K \end{cases}$$

OBS $(\mathbb{R}^2 + i \cdot) / \mathbb{R}$

$V' = \{(x, y) \in \mathbb{R}^2 \mid x + y = 1\}$. Este V' subspațiu vectorial?
NU

$0_V \in V'$ (V' subspațiu vect)

Prop $(V_1 + i \cdot) / \mathbb{K}$ sp vect

Dacă V_1, V_2 subspații vect, at $V_1 \cap V_2$ e subsp. vect

Dem

$$\begin{aligned} \forall x, y \in V_1 \cap V_2 &\Rightarrow \begin{cases} x, y \in V_1 \Rightarrow ax + by \in V_1 \\ x, y \in V_2 \Rightarrow ax + by \in V_2 \end{cases} \Rightarrow \\ &\Rightarrow ax + by \in V_1 \cap V_2 \\ &\forall a, b \in K \end{aligned}$$

- 6 -

Obs In generat, $V_1 \cup V_2 \subset V$
nu este subspatiu vect.

Def $\langle V_1 \cup V_2 \rangle = \left\{ \sum_{i=1}^n a_i x_i, x_i \in V_1 \cup V_2, a_i \in K, i=1, n, n \in \mathbb{N}^* \right\}$

\parallel not
 $V_1 + V_2 =$ sp. vect. generat de $V_1 \cup V_2$

Prop $(V_1 + V_2) \parallel_K$ sp. vect.
 $V_1, V_2 \subset V$ subsp. vect.

$$V_1 + V_2 = \{ v_1 + v_2, v_1 \in V_1, v_2 \in V_2 \}$$

Dem \subseteq " Fie $x \in V_1 + V_2 = \langle V_1 \cup V_2 \rangle$

$$\Rightarrow x = \sum_{i=1}^n a_i x_i, x_i \in V_1 \cup V_2, i=1, n$$

Considerăm (eventual renumerotăm)

$$x_1, \dots, x_m \in V_1, x_{m+1}, \dots, x_n \in V_2$$

$$x = \underbrace{\sum_{i=1}^m a_i x_i}_{V_1} + \underbrace{\sum_{j=m+1}^n a_j x_j}_{V_2} = x_1 + x_2$$

\supseteq " Fie $x = \underbrace{v_1}_{V_1} + \underbrace{v_2}_{V_2} \in \langle V_1 \cup V_2 \rangle$

Teorema Grassmann

$(V_1 + V_2) \parallel_K$ sp. vect. finit generat, si fie $V_1, V_2 \subset V$ sp. vect.

$$\Rightarrow \dim(V_1 + V_2) = \dim V_1 + \dim V_2 - \dim(V_1 \cap V_2)$$

Dem

$$\dim_K V = n, \dim_K V_1 = n_1, \dim_K V_2 = n_2, \dim_K V_1 \cap V_2 = p_2$$

fie $B_0 = \{e_1, \dots, e_p\}$ bază în $V_1 \cap V_2 \Rightarrow B_0$ este SLI

Extindem la $B_1 = \{e_1, \dots, e_p, f_{p+1}, \dots, f_{m_1}\}$ bază în V_1

$B_2 = \{e_1, \dots, e_p, g_{p+1}, \dots, g_{m_2}\}$ bază în V_2

Dem că $B = \{e_1, \dots, e_p, f_{p+1}, \dots, f_{m_1}, g_{p+1}, \dots, g_{m_2}\}$ bază în $V_1 + V_2$

1) B este SLI

$\forall a_1, \dots, a_p, b_{p+1}, \dots, b_{m_1}, c_{p+1}, \dots, c_{m_2} \in K$ ai

$$\sum_{i=1}^p a_i e_i + \sum_{j=p+1}^{m_1} b_j f_j + \sum_{k=p+1}^{m_2} c_k g_k = 0_V$$

$$\underbrace{\sum_{i=1}^p a_i e_i + \sum_{j=p+1}^{m_1} b_j f_j}_{\substack{\in V_1 \\ \cap \\ V_2}} = \underbrace{- \sum_{k=p+1}^{m_2} c_k g_k}_{\substack{\in V_2 \\ \cap \\ V_1}} \in V_1 \cap V_2 = \langle B_0 \rangle = \sum_{i=1}^p a'_i e_i$$

$$\bullet \sum_{i=1}^p a_i e_i + \sum_{j=p+1}^{m_1} b_j f_j = \sum_{i=1}^p a'_i e_i \Rightarrow$$

$$\sum_{i=1}^p (a_i - a'_i) e_i + \sum_{j=p+1}^{m_1} b_j f_j = 0_V \Rightarrow \begin{matrix} a_i - a'_i = 0, \forall i = \overline{1, p} \\ B_1 \text{ e SLI } b_j = 0, \forall j = \overline{p+1, m_1} \end{matrix}$$

$$\bullet - \sum_{k=p+1}^{m_2} c_k g_k = \sum_{i=1}^p a'_i e_i \Rightarrow$$

$$\sum_{i=1}^p a'_i e_i + \sum_{k=p+1}^{m_2} c_k g_k = 0_V \Rightarrow \begin{matrix} a'_i = 0, \forall i = \overline{1, p} \\ B_2 \text{ e SLI } c_k = 0, k = \overline{p+1, m_2} \end{matrix}$$

$$\Rightarrow a_i = a'_i = 0, \forall i = \overline{1, p}, b_j = 0, \forall j = \overline{p+1, m_1}, c_k = 0, \forall k = \overline{p+1, m_2}$$

2) B este SG pt $V_1 + V_2$

$$\forall x \in V_1 + V_2 \xRightarrow{\text{PROP.}} x = \underbrace{x_1}_{\in V_1} + \underbrace{x_2}_{\in V_2} =$$

$$\begin{aligned}
 V_1 = \langle B_1 \rangle &= \sum_{i=1}^p a_i e_i + \sum_{j=p+1}^{m_1-8} b_j f_j + \sum_{i=1}^p a'_i e_i + \sum_{k=p+1}^{m_2} c_k g_k \\
 V_2 = \langle B_2 \rangle &= \sum_{i=1}^p (a_i + a'_i) e_i + \sum_{j=p+1}^{m_1} b_j f_j + \sum_{k=p+1}^{m_2} c_k g_k
 \end{aligned}$$

Deci $B = \{e_1, \dots, e_p, f_{p+1}, \dots, f_{m_1}, g_{p+1}, \dots, g_{m_2}\}$ bază în $V_1 + V_2$

$$\begin{aligned}
 \dim(V_1 + V_2) &= p + m_1 - p + m_2 - p = m_1 + m_2 - p \\
 &= \dim V_1 + \dim V_2 - \dim(V_1 \cap V_2)
 \end{aligned}$$

Def $V_1 + V_2$ s.n. sumă directă și se notează $V_1 \oplus V_2$

$$\Leftrightarrow V_1 \cap V_2 = \{0_V\}.$$

OBS $\dim_{\mathbb{K}} \{0_V\} = 0.$

Cap. particular T. Grassman $\dim(V_1 \oplus V_2) = \dim V_1 + \dim V_2$

OBS 1) $V_1 \oplus V_2$ B_i bază în $V_i \Rightarrow B = B_1 \cup B_2$ bază în $V_1 \oplus V_2$
 $i=1,2$

2) V sp. vect f. generat și B bază în V

Partitionăm $B = B_1 \cup B_2$, $V_1 = \langle B_1 \rangle$, $V_2 = \langle B_2 \rangle$

$$\Rightarrow V = V_1 \oplus V_2.$$

Prop $V_1 + V_2$ este sumă directă \Leftrightarrow
 $\forall v \in V_1 + V_2, \exists! v_1 \in V_1, v_2 \in V_2$ ai $v = \underline{v_1 + v_2}$

Dem
 \Rightarrow " Ip: $V_1 \oplus V_2 \Rightarrow V_1 \cap V_2 = \{0_V\}$

" Pp. prin absurd că $v = v_1 + v_2 = v_1' + v_2' \Rightarrow v_1 - v_1' = v_2' - v_2$
 $\cap \cap \cap \cap \cap \cap$
 $V_1 \cap V_2 = \{0_V\} \Rightarrow v_1 - v_1' = 0_V \quad v_2 - v_2' = 0_V \Rightarrow$ scrierea e unică

$\forall v \in V_1 + V_2$ se scrie unic $v = v_1 + v_2$

Pr. abs. $\exists x \in V_1 \cap V_2 \Rightarrow v = \underbrace{v_1 - x}_{\in V_1} + \underbrace{v_2 + x}_{\in V_2}$ ∇

$\Rightarrow x = 0_V$

Def $(V_1 + i)$ f. generat, V_1, V_2 subsp. vect.

Dacă $V = V_1 \oplus V_2$, at V_2 s.n. subspatiu complementar lui V_1

Obs. Subspatiul complementar nu este unic

Exemplu

$V = (\mathbb{R}^3, +, \cdot) / \mathbb{R}$, $V_1 = \{(x, y, 0), x, y \in \mathbb{R}\}$
 $V_2 = \{(0, 0, z), z \in \mathbb{R}\}$
 $V_2' = \{(t, t, t), t \in \mathbb{R}\}$

$V = V_1 \oplus V_2 = V_1 \oplus V_2'$

$V_1 = \{x(1, 0, 0) + y(0, 1, 0), x, y \in \mathbb{R}\} = \langle \{(1, 0, 0), (0, 1, 0)\} \rangle$

$B_1 = \{(1, 0, 0), (0, 1, 0)\}$

$\text{rg} \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 1 \\ 0 & 0 \end{pmatrix} = 2 = |B_1| \xrightarrow{\text{crit LI}} B_1 \text{ este SLI} \Rightarrow$
 dar $V_1 = \langle B_1 \rangle$

B_1 bază în V_1 .

• completăm la o bază în \mathbb{R}^3 .

1) $B_2 = \{(0, 0, 1)\}$ bază în V_2

2) $B_2' = \{(1, 1, 1)\}$ bază în V_2'

$\text{rg} \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix} = 3 \Rightarrow B = B_1 \cup B_2 \text{ e SLI} \Rightarrow B \text{ bază în } \mathbb{R}^3$
 dar $|B| = 3 = \dim_{\mathbb{R}} \mathbb{R}^3$

Analog $B' = B_1 \cup B_2'$ bază în $\mathbb{R}^3 \Rightarrow \mathbb{R}^3 = V_1 \oplus V_2 = V_1 \oplus V_2'$

Ex1 a) să se arate că $M_n(\mathbb{R}) = M_n^s(\mathbb{R}) \oplus M_n^a(\mathbb{R})$

$$A \in M_n^s(\mathbb{R}) \Leftrightarrow A = A^T; \quad A \in M_n^a(\mathbb{R}) \Leftrightarrow A = -A^T$$

b) Precizați $\dim_{\mathbb{R}} M_n^s(\mathbb{R})$ și $\dim_{\mathbb{R}} M_n^a(\mathbb{R})$

Ex2 a) $V' = \{(x, y, z) \in \mathbb{R}^3 \mid \text{tg } y = 0\} \subset \mathbb{R}^3$

b) $V'' = \{f \in \mathcal{F}(\mathbb{R}) \mid f \text{ bij}\} \subset \mathcal{F}(\mathbb{R}) = \{f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R} \mid f \text{ funcție}\}$

c) $V''' = \{P \in \mathbb{R}_3[X] \mid \text{grad } P = 2\} \subset \mathbb{R}_3[X]$

Precizați dacă V', V'', V''' sunt subsp. vect.

Ex3. $(M_2^s(\mathbb{R}), +, \cdot)$, $R_0 = \left\{ \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 0 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} 0 & 0 \\ 0 & 1 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} 0 & 1 \\ 1 & 0 \end{pmatrix} \right\}$
reperul canonic

$$R' = \left\{ \begin{pmatrix} 1 & 1 \\ 1 & 3 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} 0 & 1 \\ 1 & 0 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 0 \end{pmatrix} \right\}$$

a) R' reper în $M_2^s(\mathbb{R})$

$$b) R_0 \xrightarrow{A} R', \quad R' \xrightarrow{B} R_0$$

c) Să se afle coordonatele lui

$$M = \begin{pmatrix} 3 & 1 \\ 1 & 2 \end{pmatrix} \text{ în raport cu } R'.$$